

לקרוא קריאת שמע באימה

למסור נפשו על קדוש ה' וחבל על דמשתכחין שאין מכוונים אפילו זאת ונמצא שמתים בלי קיום מצות ק"ש והשומע זאת יתן אל לבו לכיין את זאת מכאן ואילך ושב ורפא לו והיותר טוב לכיין בכל הק"ש דלכתחילה צריך כונה בכולה וכתבו המקובלים שלפי הכונה שיכוין בק"ש כך יוכל לכיין בתפלה וזהו כונת מארז"ל כל הקורא ק"ש מזיקין בדלין המינו ועיקר המזיקין הם הגורמים נזק לאדם ומערבבים דעתו בתפלתו ובקראו ק"ש כתיקונה הנך מזיקין בדלין המינו ופסק מן בש"ע יקרא ק"ש באימה ביראה ברדת זזיע ואיך יבא לידי מידה זו בצייירו כאלו עומד לפני מלך רם ונשא איום ונורא מלך אדיר הקדוש ברוך הוא ואומר לו ואהבת את ה' אלקיך וכו' עד סוף הק"ש ובזה יתמלא לבו אהבת ה' בחושבו מה אנו ומה חיינו אדם להבל דמה ובחר בנו יוצרנו אחרי מי יצא מלך העולם ורצה שיאהב אותנו היש בעולם טובה גדולה ומעלה רבה

8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא סעיף ב אשר אנכי מצוך היום (דברים ו, ו) היינו לומר: בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, ולא כמי שכבר שמע אותו הרבה פעמים שאינו חביב אצלו.

9. משנה ברורה סימן ס"ק ה אצלו - וכתב הפמ"ג שעאכ"ו צריך שיראה להבין בכל פעם מה שאומר ולא לקרותה במרוצה כפי ההרגל ורק לצאת ידי קריאה:

רמ"ח תיבות

10. טור אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא וי"א שמוסיפין אמן אמ"נ ונותנין טעם לדבריהם שק"ש יש בה רמ"ח תיבות כמנין איבריו של אדם אלא שחסר ד' ומכוונים להשלים באלו ד'

11. בית יוסף אורח חיים סימן סא זה אינו מדוקדק שהרי אינם חסרים אלא שלש תיבות שבשמע וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד יש י"ב תיבות, ומואהבת עד ובשעריך מ"ב, ומוהיה אם שמוע עד כימי השמים על הארץ קכ"ב, ובפרשת ציצית ס"ט הרי רמ"ה נמצא שלא חסרו אלא ג' תיבות ובא-ל מלך נאמן סגי והאומרים אמן הוא על סוף ברכת הבוחר

12. הגהות מיימוניות הלכות ברכות פרק א הלכה טז [ח] כתב ה"ר משה בה"ר מאיר כהן זז"ל מה שאומר בילמדנו שיש בק"ש תיבות כמנין איבריו ולא משכחת להו עד דאמר א-ל מלך נאמן אומר ה"ר משה דאין לאומר

13. בית יוסף אורח חיים סימן סא ונראה לי שאע"פ שהרמ"ה סתר מנהג זה משום דליתא במתניתין ולא בגמרא מכל מקום נראה שמנהג קדמון היה אלא שאח"כ בטלוהו כדי שלא יפסיק בין הבוחר בעמו ישראל לשמע ותקנו במקומו שיחזור שליח ציבור ה' אלקיכם אמת... וכן נהגו בני ספרד שלא לומר א-ל מלך נאמן ולהשלים הג' תיבות חוזר שליח ציבור ה' אלקיכם אמת שבתחלה מסיים פרשת ציצית ואומר אמת וחוזר ואומר בקול רם ה' אלקיכם אמת

14. בית יוסף אורח חיים סימן סא וכל האומר ק"ש שלא עם הצבור אינו משלים איבריו מפני שחסרו השלשה תיבות ששליח ציבור חוזר מאי תקנתיה יכוין בט"ו וי"ן דבאמת ויציב ועם כל דא היה קורא עליו אבא מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות אותם שלשה תיבות דקריאת שמע ששליח ציבור חוזר לא יוכל להמנות אותם

1. טור אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא

ויקראנה ביראה ובכוונה כתב ר"ע לשווייה איניש לקריאת שמע בכל זמן דקרי לה כפרוטגמא חדשה פירוש פרוטגמא כתב המלך על בני מדינתו שק"ש הוא פרוטגמא דהקב"ה והכי איתא במדרש א"ר ברכיה מלך בשר ודם משגר פרוטגמא שלו למדינה מה הם עושין כל בני המדינה עומדין על רגליהם ופורעים את ראשיהם וקוראין אותו באימה ביראה ברדת ובזיע אבל הקדוש ברוך הוא יתברך שמו אומר לישראל קראו ק"ש פרוטגמא דידי הרי לא הטרחתי עליכם לקרותה לא עומדים ולא פרועי ראש אלא בלכתך בדרך אבל באימה וביראה וברדת ובזיע מיהא צריך

2. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא סעיף א יקרא קריאת שמע בכוונה, באימה, ביראה, ברדת וזיע.

3. משנה ברורה סימן סא ס"ק ב

(ב) בכונה - אליהו רבא הביא בשם הכלבו והוא בירושלמי סוף פ"ק דברכות דב"ק"ש מרומז עשרת הדברות. בד' אלקינו מרומז אנכי ד' אלקיך. ד' אחד דיבור לא יהיה לך. ובפסוק ואהבת מרומז דיבור לא תשא דמאן דרחים למלכא לא מישתבע בשמיה לשיקרא. ובפסוק וכתבתם דיבור לא תחמוד דכתיב ביתך ולא בית חבירך. ובפסוק ואספת דגנך דיבור לא תגנוב דדגנך ולא תאסוף דגן חבירך. ובפסוק ואבדתם מהרה דיבור לא תרצח דמאן דקטל יתקטל. ובפסוק למען ירבו ימיכם דיבור כבד את אביך. ובפסוק ולא תתורו וגו' ואחרי עיניכם דיבור לא תנאף. ובפסוק למען תזכרו וגו' דיבור זכור את יום השבת שהוא שקול ככל התורה. ובפסוק אני ד' אלקיכם דיבור לא תענה ברעך עד שקר. ע"כ צריך האדם להתבונן בהם בעת אמירת ק"ש כדי שלא יבוא לעבור על אחת מהן:

4. משנה ברורה סימן סא ס"ק ג

(ג) באימה ויראה - ונראה דאימה ויראה זו היא באופן זה שיכוין בשעה שהוא קורא את שמע לקבל עליו עול מ"ש להיות נהרג על קידוש השם המיוחד דזהו בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך ועל זה אמר הכתוב כי עליך הורגנו כל היום כי אז בכונה זו יקראנה באימה ויראה ורתת וזיע:

5. פסקי תשובות אורח חיים סימן סא אות א

אך יזהר שיהיה דובר אמת בלבבו ושיהיה בתוכיות ופנימיות הלב באמת גמור ולא ישטה עצמו להיות כגונב דעת עליונה ח"ו, ולכן כוונה זו אינה אלא לבני עליה

6. משנה ברורה סימן סא ס"ק ד

וכתב הפרישה דלהכי המשילו לפרוטגמא כתב וצווי המלך לומר לך שלא תקרא ק"ש בחטיפה ובמרוצה ובעירבוב הדברים אלא במתון מלה במלה ובהפסק בין דבר לדבר כאדם הקורא צווי המלך שקורא במתון גדול כל צווי בפני עצמו להבינו על תכונתו כך יקרא ק"ש כל צווי וצווי עונש ועונש הנזכר בו ישים אל לבו להבינו כי הוא צווי המלך הגדול ברוך הוא:

7. פלא יועץ - קריאת שמע

קריאת שמע היא מצוה חשובה שיש בה קבלת עול מלכות שמים ועול מצות ואחר כונת הלב הן הדברים שאם לא כיון לבו לפחות בפסוק א' לא יצא י"ח שצריך לכיין שהוא מקבל עליו את השי"ת לאדון ופטרון ושהוא מאמין שהשי"ת יחיד ומיוחד אחד בשמים ובארץ ובד' רוחות העולם ושהוא מוכן

לתשלום רמ"ח כשאר הציבור עכ"ל ושמעתי שענין הכוונה בט"ו ווי"ן הוא לפי שט"ו פעמים וי"ו עולה צ' ושם ההויה עולה כ"ו ועם ד' אותיותיו עולה ל' ושלש פעמים שלשים עולה צ' הרי שמכוין בט"ו ווי"ן לשלשה שמות

15. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן סא אות א

(א) ולי נראה הטעם דט"ו ווי"ן בענין יותר נאות וזה כי ט"ו ווי"ן עולה למנין תשעים והקריאה היא נחשבת לאחד הרי צ"א כמנין אמן וכמנין שם בן ארבע אותיות בכתיבתו וקריאתו והנה הוא ידוד אדני-אמן והם בעצמן השלש מלות של ה' אלקיכם אמת כמבואר ליודעי טעם השמות כן נראה לי וכן כתבתי ביסודי ספרי הקבלה שלי בעזרת הא-ל:

16. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן סא אות ג

(ג) ונראה לי דאם אדם קורא ק"ש עם הציבור לא יאמר א-ל מלך נאמן רק יענה אמן אברכה שקודם ק"ש ויכוין בה אלו השלש מלות דהיינו א-ל מלך נאמן ויסמוך עצמו על מה שהשליח ציבור חוזר ואומר ה' אלקיכם אמת שבזה משלים מנין רמ"ח אבל אם קורא ק"ש ביחיד דלא ישלים המנין ואף על גב דיוכיין בט"ו ווי"ן מכל מקום קורא לו בזוהר מעוות לא יוכל לתקון וגו' על כן יאמר בתחלה א-ל מלך נאמן כמו שנהג מהרי"ק וכתב האגור דכן נהגו באשכנז וצרפת כן נראה לי למעשה:

17. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן סא אות ב

(ב) וכתב בתולדות אדם וחווה נ"ג ח"ב (כד א) דיחיד שאומר בלחש ה' אלקיכם אמת לא יחזור שנית לומר אמת עם החזן דהוי כאילו אמר שתי פעמים שמע דמשתקים אותו עכ"ל ואפשר דאם חוזר כל השלש תיבות לית לן בה וכן ראיתי רבים נוהגים:

18. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא סעיף ג

בקריאת שמע יש רמ"ה תיבות וכדי להשלים רמ"ח כנגד איבריו של אדם מסיים שליח צבור ה' אלקיכם אמת, וחוזר ואומר בקול רם ה' אלקיכם אמת. הגה: ובזה כל אדם יוצא הואיל ושומעין מפיו של ש"צ ג' תיבות אלו (ב"י בשם א"ח). ואם היחיד רוצה ג"כ לאמר עם השליח צבור, אין איסור בדבר (דברי עצמו). ואם הוא קורא ביחיד יכוין בט"ו ווי"ן שבאמת ויציב שעולים צ', והם כנגד ג' שמות ההויה, שכל שם עולה כ"ו וד' אותיותיו הם ל'. הגה: ויש עוד טעם אחר בדבר, דט"ו ווי"ן עולין צ', והקריאה נחשבת א', הרי צ"א כמנין השם בקריאתו ובכתיבתו, והוי כאילו אמר ה' אדני"י אמת (מהרי"ק שורש מ"ב /א"א/ ואגור). ויש שכתבו דכל הקורא קריאת שמע ביחיד יאמר: א-ל מלך נאמן שמע וגו', כי ג' תיבות אלו משלימין המנין של רמ"ח, והוא במקום אמן שיש לענות אחר ברוך הבוחר בעמו ישראל באהבה, וכן נוהגין. ונראה לי מכל מקום כשקורא עם הציבור לא יאמר אמ"נ, רק יאמר אמן אחר הש"צ כשמסיים הברכה, וכן נוהגין ונכון הוא.

19. משנה ברורה סימן סא ס"ק ח

(ח) ד' אלקיכם אמת - ובספר עשרה מאמרות כתב שהש"ץ לא יסיים בלחש בתיבת אמת כ"א כשחוזר ואומר בקול רם ובזה ימצא החשבון רמ"ח דאל"ה יהיה רמ"ט. אך המנהג כהשו"ע שיש לומר גם בפעם הראשון אמת שלא להפריד ביניהם ואמת השני אינו מן המנין אלא ברכת אמת ויציב היא כ"כ הפמ"ג והגר"א כתב שהעיקר כהעשרה מאמרות:

20. כף החיים ס"ק יב

ומנהג העולם שהש"ץ מסיים ה' אלקיכם בקול רם והציבור עונים אחריו אמת והוא אינו אומר אמת ואח"כ חוזר ואומר ה' אלקיכם אמת בקול רם והציבור אינם חוזרים לומר אמת אלא אומרים ויציב וכו' ונמצא אמת ביד כל אחד בלבד.

21. משנה ברורה סימן סא ס"ק יב

(יב) בט"ו ווי"ן - ובערבית יכוין שאמת עולה במקום ג' שמות הנ"ל:

22. שערי תשובה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא סעיף ג

וכתב בסדר היום מי שלא השלים ק"ש וכבר הקדים הש"ץ וסיים יותר טוב שיעמוד במקום שהוא וישתוק וישמע לש"ץ כשחוזר ה' אלקיכם אמת ואח"כ יגמור הק"ש ויעיל לו כיון שהוא עומד בתוך ק"ש וזה עדיף טפי מלכוון בט"ו ווי"ן ע"ש

ערוך השולחן אורח חיים סימן סא סעיף יב

ויש שכתבו דכל הקורא ק"ש ביחיד יאמר א-ל מלך נאמן שמע ישראל וגו' כי ג' תיבות אלו משלימין המנין של רמ"ח והוא במקום אמן שיש לענות אחר הבוחר בעמו ישראל באהבה וכן נוהגין מ"מ כשקורא עם הציבור לא יאמר א-ל מלך נאמן רק יאמר אמן אחר הש"ץ כשמסיים הברכה וכן נוהגין ונכון הוא עכ"ל ויש מהגדולים שגמגמו מאד בהפסקת א-ל מלך נאמן אף ביחיד [מג"א סק"ד בשם מהרש"ל] ואנו אין נוהגין לומר זה ויש שגם ביחיד חוזר ואומר ה' אלקיכם אמת ולא אדע על מה סמכו זה ומוטב לחזור ג' תיבות אלו אתכם מארץ מצרים שאין בהם שם וראיתי נוהגין כן:

23. פסקי תשובות אורח חיים סימן סא אות ד

ויש שכתבו שכל הקורא ק"ש ביחיד יאמר 'אל מלך נאמן' כי ג' תיבות אלו משלימין המנין של רמ"ח וכו' וכן נוהגין. והן אמת כי כן נוסח אשכנז וגם במשנ"ב לא ציין את החולקים על מנהג זה, אבל נוסח ספרד עפ"י האר"י ז"ל והמקובלים לעולם לא לומר 'אל מלך נאמן' לפני ק"ש, לא מיבעיא כשהוא בסדר התפילה דגם חששו לדיעות הסוברות שיש בזה משום הפסק בין ברכות ק"ש לק"ש, אלא אף בק"ש שלא בסדר התפילה, כגון בקורא ק"ש בבוקר לפני התפילה או בק"ש שעל המטה וכדו' לא אמרו זאת, דלפי סדר הכוונות השלמת הרמ"ח תיבות מקומה בגמר סדר ק"ש ולא לפניו.

וכדי להשלים רמ"ח תיבות נהג האר"י ז"ל והמקובלים וגדולי הדורות אחריו לכפול לעצמם שוב תיבות ה' אלקיכם אמת, וגם בעת תפילתם עם הציבור יש והיו אומרים יחד עם הש"ץ שוב תיבות אלו, וכדברי הרמ"א שאין איסור בדבר, אמנם מנהג העולם הפשוט שאין כופלין לעצמן, לא בציבור ולא ביחיד.